

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Commons people: managing music and culture in contemporary Yogyakarta

Juliastuti, N.

Citation

Juliastuti, N. (2019, May 21). *Commons people: managing music and culture in contemporary Yogyakarta*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/73550>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/73550>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/73550> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Juliastuti, N.

Title: Commons people: managing music and culture in contemporary Yogyakarta

Issue Date: 2019-05-21

SAMENVATTING

Het onderwerp van dit onderzoek zijn muzikanten, visuele artiesten, muziekverzamelaars, fans, curatoren en culturele activisten die gezamenlijk en via muzikaal getinte activiteiten deelnemen in een de publieke discussie over wat muziek zoal omvat. Dit onderzoek gaat in op het wel en wee van deze mensen, aan de hand van enkele van hun muzikaal geïnspireerde initiatieven. Hun muzikale belevenissen staan tevens voor de meer bredere ontwikkeling van de plek waar veel van muzikaal getinte processen plaats vindt, Yogyakarta, Indonesië, een stedelijke setting gekenmerkt door een rijke media infrastructuur.

De actoren in mijn onderzoek ontplooiën hierin wat ik een lokale 'alternatieve' setting noem. Ik introduceer de belangrijkste van deze actoren door verwijzing naar de door hen gehanteerde 'alternatieve' concepten in ogenschouw te nemen. Ik doel hiermee op begrippen als zelforganisatie, collectivisme, en de institutionalisering van culturele productie zijnde concepten die dit alternatieve milieu volop kenmerken. Het is dit milieu dat vervolgens vormend is voor de wijzen waarop men verder omgaat met muziek, cultuur, en het alledaagse leven an sich.

De belangrijkste figuren in mijn onderzoek staan bij hun collega's te boek als zogenaamde *tokoh skena*, prominente 'figuren in de *indie* scene'. In zekere mate zijn zij en hun werk dat hier verkend wordt, dan ook te plaatsen in de onafhankelijke (of *indie*) muziek scene. Mijn onderzoek richt zich echter niet zozeer op hoe deze muziekscene gedefinieerd kan worden aan de hand van tekstuele en esthetische aspecten. De centrale figuren bewegen zich immers niet alleen in deze scene maar ook veelal tussen verschillende andere muziek scenes. Ik trek de definitie van de term *indie* op en interpreteer haar veel breder dan zijnde slechts een muziekgenre. Ik doe dat door haar te plaatsen in een bredere sociale context waarin het bij betrokkenen gaat om een alternatieve benadering tot culturele productie en controle over dit proces.

Muziek wordt vaak gezien als het eindproduct van een lang creatief proces. Veel van dat proces wordt bepaald en beoordeeld aan de hand van wat uiteindelijk zichtbaar is; albums, muzikanten, performances. Mensen die aan muziek doen worden vervolgens vaak gedefinieerd naargelang hun functie in de muziekindustrie. De betekenis van muziek wordt hierbij continu anders

ingevuld. In mijn onderzoek richt ik mij op verschillende vormen van 'musicking' (een term ontleend aan Christopher Small, het best te vertalen als 'muziek doen') die voor mij de dynamische relatie tot muziek in Yogyakarta belichamen. Ik bestudeer bijvoorbeeld een internet gebaseerde platen label unie, de organisatie van muzikale evenementen, herstelwerkzaamheden van cassettes, de reddingspoging van een historische- en oprichting van een nieuwe platenmaatschappij. Ik besteed tevens aandacht aan de verschillende dimensies van musicking die vaak als niet-muzikaal worden gezien, terwijl zij het juist zijn die de muziek mogelijk maken. Zo bestudeer ik processen als vriendschap, genoeglijkheid, frictie en informele support. Ik bestudeer oude en nieuwe manieren om muziek te maken. Ik presenteer ze als innovatieve experimenten in het veld van muziek en de populaire cultuur. Tegelijkertijd laat ik zien waarom deze experimenten soms wel werken en soms ook helemaal niet.

In de verschillende casussen die in deze dissertatie worden gepresenteerd is muziek vaak niet de (enige) drijvende kracht. Muziek is eerder onderdeel van bredere vraagstukken, plannen of slechts onderdeel van een enkel project. Dat ik muziek daarbij definieer als 'gemeengoed' (commons) mag wat vreemd klinken. Er zijn inderdaad talloze wijzen waarop het gemeenschappelijk kan worden gedefinieerd. In mijn denken over muziek als gemeengoed is de focus niet zozeer gericht op specifiek genres. Muziek als gemeengoed vertegenwoordigt voor mij eerder een palet aan mogelijkheden, iets dat moet worden onderhouden maar waaraan men zich ook kan vasthouden en dit voor meerdere doeleinden. Ik gebruik daarbij het begrip duurzaamheid als staande voor een visie op wat samen muziek maken uiteindelijk kan betekenen voor de betrokkenen. Die visie loopt ook als een rode draad door deze dissertatie heen en zij geeft vorm aan vragen over muziek als gemeengoed, het onderhouden daarvan, een gevoel van zekerheid waarnaar men streeft, en het vastleggen ervan met allerlei documentatiemiddelen. Deze visie geeft vooral inzicht in alle verschillende aspecten waaraan mensen moeten werken als zij denken over het doen en maken van muziek.

De ontwikkeling van nieuwe technologieën en sociale media dragen bij aan een omgeving waar samenwerken, netwerken en delen tot credo zijn verheven en centraal staan in allerlei peer-to-peer relaties. Jogja (de meer affectieve betiteling voor de stad Yogyakarta) fungeert daarbij als een ecosysteem en verdere context voor de mensen en hun activiteiten die ik hier beschrijf. Het voedt hen spiritueel met het idee van een te ontwikkelen alternatieve infrastructuur voor kunst en cultuur. Ik stel dat een breder discours over

COMMONS PEOPLE

MANAGING MUSIC AND CULTURE IN CONTEMPORARY YOGYAKARTA

Indonesisch muziek dan ook kan profiteren van het nader beschouwen van zulke omstandigheden waarin culturele productie plaatsvindt en hoe deze bijdraagt tot het welzijn van de cultureel producenten die erbij betrokken zijn.

Muzikaal en cultureel activisme is altijd vervlochten met een hang naar zelfredzaamheid en de drang tot verdere persoonlijke ontwikkeling. Ik suggereer hier dat meer aandacht voor deze aspecten ons muziek doet bestuderen als een meer collectieve benadering. Het verlegt de focus van individualiteit als de ultieme artistieke vorm, naar muziek als een bron van vooral samenwerking. Muziek gezien als collectief project laat haar zien voor wat zij is, een lange termijn culturele gemotiveerde strategie. Muziek wordt zo verbonden aan ideeën over toegang tot media, alternatieve distributie, sociaal engagement, archiveren en cultureel activisme. Het laat ons gedeelde vraagstukken, visies en vergezichten zien die anders onbesproken zouden blijven. Het leidt ook tot het benadrukken van lokaal in zwang zijnde sleuteltermen die benadrukken hoe men hoe men muziek doet en beleeft in hedendaags Yogyakarta.

Hoofdstuk Eén benadrukt de meer materiele aspecten van culturele toegang en beschrijft deze als voorwaarde voor het opbloeiende ideaal van gemeengoed. Deelname in hedendaagse muziek en populaire cultuur impliceert verschillende wijzen van consumeren – kopen, kopiëren, illegaal delen, lenen, verhuren, downloaden. Deze praktijken worden veelal gecombineerd met een verkenning van alledaagse stedelijke media infrastructuur en de positie van muziek en ander cultureel materiaal hierin. Deze processen zijn ook onderdeel van een bredere duiding waarin cultureel materiaal vooral wordt gezien als bron en hulpgoed. Dit leidt tot vragen over beschikbaarheid en beperkingen. Het internet is de ultieme plek voor het verkennen van kennis maar roept ook de vraag op hoe verder te laveren in het verkennen van al dan niet gedeelde kennis en van de krachten en het omgaan met de autoriteiten die deze kennis soms willen afschermen. Daar waar zij cultureel materiaal vooral willen zien als gedeelde hulpbronnen borrelt ook al gauw de vraag op wat dan eigenlijk intellectueel eigendom is.

Hoofdstuk Twee behandelt de Unie van Indonesische Netlabels. Een netlabel is een internet gebaseerd distributieplatform, waar muzikanten hun muziek gratis delen. De oprichting van de Unie staat voor een vorm van zelforganisatie, een poging samen werken en vooral het zich samen toe willen eigenen van het distributieproces. De beslissing om muziek te delen en er niets voor terug te willen genereert publieke hulpbronnen. Deze vorm van

SAMENVATTING

distributie is tegelijkertijd ook een arena waarin men nadenkt over ideeën van duurzaamheid en toekomstig werk en over de vaak precare omstandigheden van menig artiest. De Unie is daarmee een plek waar men gemeengoed maakt en aanhangt. Het aanhangen van gemeengoed ligt in het idee van 'delen' als een verheffend concept en het is dit dat wordt bestempeld als een collectief te ondernemen project.

Hoofdstuk Drie richt zich op Walk the Folk—een participatorisch muziekgebeuren. Het was Lir Space, een alternatieve plek voor visuele kunst en cultuur die het initiatief daartoe nam. Lir Space wordt in dit hoofdstuk gezien als een vooral 'lokaliserende act', een proces dat cruciaal was voor de post 1998 cultureel activistische beweging en ook in Walk the Folk mee wordt genomen. Hier zijn vooral de ruimtelijke dimensies van het gebeuren van belang die tot doel hebben verdere relaties met de omgeving aan te gaan. Met gebruikmaking van podia, publiek, participanten en verschillende wijzen van interactie tussen muzikanten en publiek, probeert Walk the Folk de betekenis van participatie en deelname opnieuw invulling te geven. Walk the Folk gaat zo over momenten van bezinning en het creëren van een klimaat waarin culturele productie welig tiert. Het ontwikkelen van gemeengoed valt of staat dan ook met participatie

De twee laatste hoofdstukken focussen op de praktijk van archiveren. Hoofdstuk Vier verkent verzamelpraktijken van muzikfans. Het kijkt naar de omstandigheden van archiveren om vandaar te beschouwen wat geldt als waardevol in een te ontwikkelen verzameling. Archiveren dient als een middel om bepaalde sociale waarden te benadrukken en tot uitdrukking te laten komen in een verzameling. Ik gebruik hier het voorbeeld van een persoonlijke cassette verzameling en analyseer waar precies in het verzamelproces het gevoel en vernuft in dit waarden wordt uitgeoefend. In mijn verhaal laat ik zo zien wat waardevol is, en wat van belang bij het verzamelen.

Hoofdstuk Vijf behandelt het gemeenschappelijk gevoel van verlies en verval dat ertoe kan leiden dat men muziek gaat verzamelen en archiveren. Herinnering is hier een leidend principe voor hoe men een gezamenlijk geschiedenis vorm kan geven. In het eerste deel van dit hoofdstuk ga ik in op Nirmana Records, een platenmaatschappij die re-issues gebruikt als strategie om muziek te preserven. Het tweede deel van dit hoofdstuk beschrijft de pogingen om de historische muziekarchieven van Lokananta Records te preserven. Zij leveren beiden verhalen over initiatieven waarbij muziek als publiek archief wordt ontwikkeld. Kijkend naar zowel de vinyl releases van

COMMONS PEOPLE

MANAGING MUSIC AND CULTURE IN CONTEMPORARY YOGYAKARTA

Nirmana en de huidige soms moeilijke situatie waarin Lokanananta zich bevindt analyseer ik de uitdagingen die komen kijken bij al deze toewijding en zorg voor het archief.

In het afsluitend hoofdstuk, keer ik terug naar de notie van duurzaamheid om zo visies en vergezichten voor het gemeengoed verder tegen het licht te houden. Ik ga dit hoofdstuk in op enige verdere ontwikkelingen in het creëren van muzikaal gemeengoed. Ik reflecteer op de gedeelde waarden van de verschillende muzikale projecten die ik naar voren heb gebracht en probeer te definiëren waar het zorgvuldig managen van gemeengoed uit bestaat. De verschillende mensen die een rol spelen in mijn onderzoekproject creëren feitelijk een platform voor culturele praktijk. De formaten die zij daarbij gebruiken en die ik met de lezer heb gedeeld zijn niet nieuw. Maar ze worden hier wel heel anders geduid. In de manier waarop zij georganiseerd worden nemen betrokkenen soms specifieke besluiten om betekenis te verlenen aan wat zij doen en creëren zij hun eigen waarden. Het doel en karakter van het platform is daarbij algemeen geformuleerd maar het is wel iets dat naargelang de omstandigheden creatief kan worden aangepast en ingezet. En het is op dit soort principes dat de impact van het werk van de mensen in mijn onderzoek op de lange duur ook stoelt.

SAMENVATTING